

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ”
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ “HUMANUS” (Болгарія)

РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА

матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2019 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ"
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)

РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА

матеріали міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2019 р.

Київ
Видавництво НМУ імені О. О. Богомольця
2019

УДК 2+61] (062)

М 34

Релігія та медицина: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)) – К.: Вид-во НМУ ім. О. О. Богомольця, 2019. – 376 с.

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – перший проректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та аспірантури НМУ ім. О. О. Богомольця, професор

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця

Технічні редактори:

Васюк Ірина Василівна – пошукач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця

Лапутько Анна Валеріївна – старший лаборант кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 8 від 28 травня 2019 р.)

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2019

СПІВІСНУВАННЯ АНАТОМІЇ ТА РЕЛІГІЇ В СВІТІ ДЕЯКИХ ІСТОРИЧНИХ ФАКТІВ	139
<i>Дзевульська І. В., Маліков О. В.</i>	

Секція III.
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПІДХОДІВ
ФІЛОСОФІЇ, РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

ЗНАЧЕННЯ ТАЇНСТВА ЄВХАРИСТІЇ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	143
<i>Ігнат'єв В. А.</i>	
THE OBJECT OF RESEARCH OF MEDICINE AND ITS PLACE IN THE SYSTEM OF MODERN KNOWLEDGE	145
<i>Vermenko A.</i>	
НАУКОВЦІ ДАВНЬОЇ АЛЕКСАНДРІЇ ПРО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	147
<i>Беднарчик Т. Р., Беднарчик М. В.</i>	
РЕЛІГІЙНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА НАУКОВІ УЯВЛЕННЯ ПРО ЗВ'ЯЗОК	150
ДУШІ І ТІЛА <i>Лукашенко М. В.</i>	
ІНТЕГРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИ ЯК ПІДСТАВОВА КАТЕГОРІЯ ЛЮДСЬКОЇ ЕКОЛОГІЇ	154
<i>Мартинюк Ю. І.</i>	
МИКОЛА ФЕДОРОВ ПРО ДУХОВНІ ЧИННИКИ ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я	158
<i>Матюшко Б. К.</i>	
ХАДЖ ТА ЗДОРОВ'Я ПАЛОМНИКА	163
<i>Кудин О. О.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ТИБЕТСЬКОЇ МЕДИЦИНИ В ЗАХІДНИЙ КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР КРИЗЬ ПРИЗМУ ДІАЛОГУ БУДДИЗМУ З НАУКОЮ	165
<i>Калантарова О. Ю.</i>	
ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'Я: ДОВІРА ПАЦІЄНТІВ ДУХОВЕНСТВУ ТА МЕДИЦИНИ	169
<i>Кірієнко С. В., Нечушкіна О. В.</i>	
ЗДОРОВ'Я – НАЙВАЖЛИВІША СКЛАДОВА ГАРМОНІЙНОГО ЖИТТЯ ЛЮДИНИ	171
<i>Мошковська Ю. О., Богдан Т. В., Луценко А. О., Богдан В. В., Ткачук Л. М.</i>	

Нього, то замикаються у холодній самотності. Тобто для психології одним з основних завдань є відновлення і побудова внутрішньо-особистісних (зокрема, психо-соматичних), інтерсуб'єктивних і соціальних зв'язків.

Узагальнюючи огляд трансформацій уявлень про зв'язок душі і тіла, важливо наголосити на співіснуванні різних моделей інтерпретацій даної проблеми, їхнього перетину та доповнень. Наприклад, при вивченні нейрофізіологами станів зміненої свідомості людини в результаті медитацій, впливу галюциногенних речовин, які використовуються при містичних обрядах, та осмислення цих результатів філософами. При цьому сьогодні особливо гостро постало питання визначення механізмів роботи мозку від молекулярного до системного рівнів, розуміння психіки та свідомості, новий погляд на інформацію в контексті даних досліджень.

Література:

1. Левітт С., Дабнер С. Думай як фрік. Нестандартні підходи до розв'язання проблем / Стівен Левітт, Стівен Дабнер; пер. з англ. Т. Заволоко. – 2-ге вид. – К.: Наш формат, 2017. – 216 с.
2. Харарі Ю. Н. Homo Deus. За лаштунками майбутнього / Ювал Ной Харарі; пер. з англ. О. Дем'янчука. – К.: Форс Україна, 2018. – 512 с.

Мартинюк Ю .І.,

Український католицький університет,

Львівський національний медичний університет імені Д. Галицького

gmart@ucu.edu.ua

ІНТЕГРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИ ЯК ПІДСТАВОВА КАТЕГОРІЯ ЛЮДСЬКОЇ ЕКОЛОГІЇ

Світ є дійсністю, наділеною певним сенсом і ціллю Як такий підлягає розмаїтими перемінам і трансформаціям, завдяки яким досягає щораз досконаліші форми. Ці процеси науково окреслюються поняттям розвитку.

В життя особи, будучи інтегральним елементом світу, включений перманентний розвиток. Ця проблема є однією з підставових тез антропології. Не дивно, що людська екологія, яка намагається описати особу і її відносини з природним середовищем, трактує інтегральний розвиток особи на лише як принципове твердження, але, перш за все, як власну категорію. Відповідно, однією з головних тез досліджень в рамках людської екології є твердження, що людина попри свої стосунки з середовищем розвивається, та, користуючись всім доступним в ньому, здатна ставати щораз досконалішою. Як матеріальні, так і нематеріальні елементи середовища, зокрема такі як активність і різноманітний досвід, спричинюють людські переміни в напрямку становлення «щораз більше людиною», тобто скеровують до повноти інтегрального розвитку.

Початок розвитку в загальному сенсі означає процес, який провадить до щораз досконаліших форм існування певної дійсності. Концепція цілісної особи, як фізично-духовної єдності, без сумніву, передбачає право на розвиток.

Ретельний аналіз, зрештою, приводить до твердження, що бути особою, означає постійне становлення нею. Не йде мова тут про розвиток лише певних аспектів, але про автентичний і повний розвиток особи, тобто інтегральний розвиток, який охоплює особу у всіх вимірах і проявах її екзистенції. Мається на увазі, радше, процес, в якому триває реалізація проекту становлення щораз досконалішою особою [5, §14-15, 3, §9]. Надзвичайно важливим в цьому контексті є усвідомлення остаточного сенсу буття людини-особи. Його значення виражається у досягненні досконалості, що тотожне повноті розвитку.

Інтегральний розвиток особи є процесом, який відноситься до конкретної особи як одиниці, яка є її засадничим предметом. Увиразнюючи, однак, факт суспільної природи людини та, усвідомлюючи правду про приналежність її до світу природи та перебування серед речей, які не позбавлені впливу на неї, слід добачати в її інтегральному розвитку, вершину будь-якого розвитку і поступу (природничого, наукового, технічного). Їх призначення, сенс і сповнення увиразнюються насправді тоді, коли вони сприяють і служать досягненню досконалості людською особою. Постулат інтегрального розвитку особи розкривається як покликання до цих перемін. В цьому контексті слід підкреслити, що засада примату особи людини відносно інших творинь і суспільства, є однією з найважливіших засад, які упорядковують життя в світі [1, с.57]. Гідність, яка виражається, між іншим, в можливості використовувати розум, сумління, волю, і схильності пізнання правди, не лише вирізняє особу посеред цілого творіння, але також чинить її найвищою на землі цінністю. Іван Пало II стверджував, що особа, і тільки вона є цінністю в собі і через себе [9, §37]. Тому, її розвитку повинні підпорядковуватись інші дочасні цілі.

Першим, найбільш явним вираженням розвитку є фізичний розвиток людини, яка зростає і вдосконалює своє тіло. В цьому випадку найбільш виразно проявляється залежність людини від зовнішнього світу. Це помітно перед усім у біологічній (фізіологічній) сфері, але також і в будь-яких інших відносинах, що стосуються здобування досвіду. В цьому місці також чітко верифікується вже згадана теза про скерування і зосередження будь-якого поступу на розвитку людини, яка як елемент світу постійно розвивається.

Розвиток людини здійснюється не лише тому, що вона, як частина світу вдосконалюється. Цей аспект, пори свою важливість, все таки є вторинний, похідний, хоч і не може бути знехтуваний. Основна суть розвитку сповнюється, позаяк, найперше в нематеріальних сферах людської екзистенції. В такому випадку складно не погодитись з твердженням про те, що розвиток людини є ціллю, яка вимагає відповідних середників. Насамперед слід додати, що таким засадничим середником є людське вільне і цільове діяння. Воно без сумніву впливає на власне становлення і вдосконалення.

Підкреслюючи трансценденцію особи на відміну від всіх інших творинь, не можна, однак, нехтувати фактом, що вона не зможе на повну розвинути, зреалізуватись без оточуючого її світу. Через людське діяння дух витискає знак на матерії. Плодом преображення світу є поступове одуховнення – гуманізація. Світ через втручання в нього людини стає щораз більше і повніше «одуховленою матерією», натомість людина, присутня в ньому та заангажована справою його покращення, стає щораз інтенсивніше та глибше «духом в матерії» - щораз

більше людиною [6, с.426]. Гуманізація світу, поєднана з господарсько-технічним поступом сприяє тому, що умови побуту стають щораз більше людські. Людина надає сенс всілякому розвитку. Суть суспільного поступу, господарського, економічного, технічного тощо, міститься в служінні на користь інтегрального розвитку особи. Через свою усесторонню діяльність людина, вдосконалюючи світ, частиною якого є сама, остаточно вдосконалює себе. Правда полягає в тому, що в людській особі матерія і дух творять монолітну цілість, і, без сумніву, вдосконалення матеріального світ остаточно передбачає розвиток особи. В документах II Ватиканського Собору вказується, що людська активність, як походить від людини, так теж і до неї скеровує. Людина завдяки праці не лише змінює речі і суспільство, але теж вдосконалює і себе [8, §35].

Цілісний розвиток особи, отже, може повні здійснюватись через дії «зовнішні» у вигляді втручань в матерію, якими людина вдосконалюється як елемент світу, а також через рівноцінне вдосконалення «нутра» - духа особи, яке полягає у відкритті себе на трансцендентне підчас діяння. Особа, живучи в світі, є не від світу, тобто трансцендентує світ. Тому її остаточне покликання до повноти життя реалізується у спільноті з Богом, яке, проте не може бути виконане поза світом, тобто поза природою і суспільством. Це покликання, однак, є дуже особистим і внутрішнім [4, с. 45-47]. Внутрішній і суспільний вимір людини передбачає сутнісний історичний вимір її життя, покликання до розвитку в часі, і до включення себе до поступового становлення цілого людства. Відповідаючи концепції інтегрального розвитку, зверненого на Бога як його остаточну ціль, людина переступає горизонт часу і історії, коли поміщує його в особовий і безпосередній діалог з Вічним Буттям.

Інтегральний розвиток особи з перспективи вічності розкриває зміст динаміки руху від образу до Божої подоби. Бог є повнотою життя, а людина приймає участь в Божому житті. Сам факт життя є участю в природі Бога і це, властиво, означає бути образом Божим. Це твердження стосується виключно людей, а інші живі істоти відображають лише слід Божий і не перебувають з Ним в особових стосунках. Чим більша активність і сила панування над собою і оточенням, тим вищий ступінь життя [2, с. 447]. Це означає, що людина, дбаючи про своє тіло, працюючи, здобуваючи знання а також піклуючись про релігійний і моральний розвиток, збільшує в собі ступень життя. Дякуючи цьому, вона щораз більше стає учасником Божого життя. Результатом цього є факт, що Бог діє в душі людини, а вона в Богові. Безперечно цей процес можна ототожнити з інтегральним розвитком особи.

Інтегральний розвиток, який означає становлення себе щораз більше і повніше людиною, увиразнюється через діяння, скероване на вдосконалення особовості, розвитку схильностей, а для цього людина вдається до різних обмежень і щораз більше стає володарем себе – свідомим свого покликання і готовим до його реалізації. Остаточно, отже вдосконалення себе не полягає у пристосуванні до буття в світі як до ускладнених умов середовища, але в урівноваженні в дочасному світі онтологічної і моральної рівноваги свого буття. Дивлячись на цю тему під іншим кутом зору, можна ствердити, що поступ на шляху розвитку є відкриттям особи на трансценденцію і прагненням до поєднання з нею. Будучи образом Творця, особа осягає досконалість не лише через готовність відкриття на Нього і діалог з Ним, але через щораз більше уподібнення до Нього (але як той, хто вас покликав – святий, так само й ви самі усім вашим життям станьте святі, написано

бо: «Ви будете святі, бо я святий» І Пт. 1, 15-16). Вершиною інтегрального розвитку особи є її святість, тобто перспектива вічного життя в Царстві Божому, а також реалізація цього Царства «тут і зараз». Умовою досягнення такого стану, окрім благодаті Божої, є зусилля людини, через які здійснюється її поступ в релігійній та моральній сферах. Розвиток, отже, як стверджував Іван Павло II, не є поняттям виключно світським, але проявляється як суспільний вимір основоположного покликання людини [3, §30].

Правдивий і повний розвиток особи означає її інтегральний розвиток. Це поняття охоплює не лише значення цілості, але й зцілення – віднайдення цілості. Інтегральний розвиток особи означає, отже, не лише розвиток біологічний, хоч і вміщає його, але усесторонній поступ, який пов'язаний в єдину цілісність. Йде мова про розвиток як кількісний, так і якісний, тобто розвиток всього, що в будь-який спосіб пов'язується з особою людською та зрештою сприяє становленню щораз досконалішої особи [7, с. 17].

Згадуючи засади інтегрального розвитку особи, необхідно підкреслити, що окреслення її як істини неустанного розвитку не означає одночасно уявлення про неї як неповного чи ущербного творіння. Але навпаки, означає це одне, що особа є динамічною реальністю, скерованою до досконалості в фізичному, психологічному, інтелектуальному, духовному і моральному аспектах, але від початку є повна і досконала в онтологічному і метафізичному баченні.

Література:

1. Alfaro J. *Teologia postępu ludzkiego*. – Warszawa: ODiSS, 1971. – 143 с.
2. Granat W. *Personalizm chrześcijański. Teologia osoby ludzkiej*. – Poznań: KsW, 1985. – 663 с.
3. John Paul II. *Encyclical letter “Sollicitudo rei socialis” (30 December 1987)*. – URL: http://w2.vatican.va/content/paul-vi/en/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_26031967_populorum.html
4. Nagórny J. *Posłannictwo chrześcijan w świecie*. – Lublin: RW KUL, 1998. – 440 с.
5. Paul VI. *Encyclical letter “Populorum progressio” (26 March 1967)*. – URL: http://w2.vatican.va/content/paul-vi/en/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_26031967_populorum.html.
6. Rogowski R. *Antropologiczne podstawy postępu*. // *Ateneum Kapłańskie* 66, т. 82, 1974. - 420-435 с.
7. Strzeszewski Cz. *Integralny rozwój człowieka według wskazan encykliki Pawła VI Populorum progressio* // *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 12, nr 2, 1969. – 17-22 с.
8. Душпастирська конституція про Церкву в сучасному світі «*Gaudium et spes*» // *Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі / перекл. з лат / Український католицький університет*. – Львів: Свічадо, 2014. – 608 с.
9. Іван Павло II. *Післясинодальне апостольське повчання «Покликання і місія мирян» // Christifideles laici*. – Львів: Видавництво «Місіонер», 2006. – 80 с.

Наукове видання

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІСЗНАВЦІВ"
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)

РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції
присвяченій пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

Літературні редактори:
А. Ю. Верменко, К. О. Гололобова, О. В. Романюк, О. А. Редькіна
Комп'ютерний набір: О. М. Бондар
Комп'ютерна верстка: О. В. Шевченко

Друк: друкарня НМУ імені О. О. Богомольця
03057, Україна, Київ, Проспект Перемоги, 34
Тел.: (+38044) 454-49-84